

Taidelähtöiset menetelmät nuorten ohjauksen tukena

"Jos ihmisten pahoinvointi nähdään pelkästään lääketieteellisenä ongelmana, on vaarana, että yhteiskunnalliset ja eettiset kysymykset sivuutetaan. Ihmisten elämän ongelmien näkeminen osana ihmisten kokonaista elämää on ihmiselämän kunnioittamista." (Hohenthal-Antin (49).

Mitä enemmän ihminen jäsentää, työstää ja tiedostaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan, sitä enemmän hän pystyy hyödyntämään omia voimavarojaan. Hyvät muistot muistuttavat elämän rikkaudesta, onnellisuudesta ja onnistumisesta ja vaikeat ja surulliset muistot puolestaan siitä, että vaikeistakin elämänvaiheista voi selvitä. Ikäviä muistoja ei kannata torjua, mutta niille voi luoda uuden merkityksen; niiden avulla voi oppia ymmärtämään nykyistä itseä ja saada elämälleen uuden suunnan. (Hohenthal-Antin 17). Dunderfelt kutsuu ihmisen taitoa tietoisesti poimia esiin tapahtumien hyvät ja kehityskelpoiset puolet uudelleenmäärittelyksi. Uudelleenmäärittelyn tarkoitus ei ole ensi kädessä muuttaa ulkoisia asioita vaan muuttaa omaa sisäistä asennettaan, jotta saisi energiaa toimia hyvän kehityksen puolesta (Dunderfelt, 71).

Viimekädessä ohjaustyön ydin on mielestäni ihmisen ja hänen elämäntarinansa kohtaamisessa ja sen äärelle pysähtymisessä. Pidän ajatuksesta, että ohjaaja ja nuori ovat tässä tarinassa kanssatutkijoita. Nuori on elämänsä kokemusasiantuntija, joka määrittelee, millaiseksi itsekseen haluaa kasvaa ja kehittyä. Ohjaaja hallitsee työkokemuksensa, koulutuksensa ja oman ihmisyytensä tuomat tiedot ja taidot. Nuoren kokemusasiantuntijuus ja ohjaajan ammattitaito yhdistämällä voidaan yhdessä tutkia nuorta askarruttavia tai hänen toimintakykyään estäviä ja haittaavia asioita ja ennen muuta hänen vahvuuksiaan ja elämäänsä rikastavia polkuja työparina; kanssatutkijoina. Näissä kohtaamisessa ovat vuorovaikutuksessa kahden ihmisen tarinat.

Tieto syntyy aina suhteissa. Elämme merkitysmaailmassa, joka rakentuu kielen avulla tietyssä historiallisessa ja sosiaalisessa kontekstissa. Merkitykset muodostuvat kertomuksiksi, jotka antavat mielekkyyden elämällemme ja identiteettillemme. Tuen tarpeessa olevien nuorten elämää hallitsee usein ongelmakyllästeinen kertomus, joka peittää alleen vaihtoehtoisia merkityksiä ja tarinoita. Taidelähtöisin menetelmin ei ratkaista mitään, vaan rakennetaan yhdessä ongelmien varjoon jääneitä merkityksiä ja kokemuksia, joilla on mahdollisuus luoda uusia vaihtoehtoja ja toimintatapoja. Monille taidelähtöisille menetelmille on yhteistä maailmankuva, jossa yhteistyöllä ja luottamuksella nuorten omaan asiantuntijuuteen on keskeinen sija. Tällainen maailmankuva tuottaa improvisointia, luovuutta ja oman työtavan jatkuvaa kriittistä tarkastelua. (Malinen, 130-131).

Taide ja kulttuuri toimivat hyvinvointia tukevinä ja tuottavina elementteinä yhteiskunnassa, organisaatioissa ja asiakastyössä. Taidelähtöiset menetelmät hyödyntävät tarinoita, metaforia, vertauskuvia ja dialogisia kohtaamisia sekä jäsentävät elettyä todellisuutta. Ohjauksessa keskitytään enemmän asiakkaan taitoihin ja kykyihin kuin ongelmiin. Tämä ei tarkoita sitä, ettei nuoren elämän vaikeuksista ja haasteista voisi myös puhua. Ohjaajan tehtävänä on saada asiakkaalle kokemus, että myönteiset tapahtumat ja asiat ovat yhtä tosia. Ohjaajan ja nuoren tavoite tulee olla yhteinen. Nuoren pulmat pyritään kääntämään tavoitteiksi. Tavoite voi muuttua tai tarkentua tapaamisten kuluessa. Keskittymällä nuoren vahvuuksiin autetaan myös

positiivisen suhteen luomisessa nuoren ja ohjaajan välillä. Ongelmapuhe vie paljon voimavaroja ja energiaa ja tapaamiset voivat saada negatiivisen lähtökohdan.

Hyödynnän taidelähtöisiä menetelmiä työkaluna mm. läheisverkoston kartoittamisessa ja nuoren tarpeiden ja tilanteen kartoittamisessa. Taidelähtöiset menetelmät toimivat muutosprosessien tukena, vahvistavat nuoren osallisuutta ja kohtaamisen dialogisuutta. Taiteen avulla voi pohtia elämänkulkuaan ja samalla jakaa kokemuksiaan toisten kanssa. Ryhmässä taide voi auttaa suhteuttamaan omia kokemuksia muiden kokemuksiin. Taiteen avulla voidaan käsitellä myös oman elämän suhdetta julkiseen historiaan; se nostaa esiin arvokasta, merkityksellistä ja rakkaudellista. Tunnemyrskyjä läpikäyvä, kasvava nuori tarvitsee ympärilleen aikaa ja tilaa. Hän tarvitsee käsillä tekemisen, omien rajojen ylittämisen ja kauneuden tuottamisen elämyksiä. Taide, kuten nuoruus, on ainutkertaista.

Paitsi nuoren elämäntarinassa, sanat luovat todellisuutta myös yhteiskunnallisessa keskustelussa mm. nuoruuden merkityksestä ihmisen elämänvaiheena. Käsitys nuoruuden luonteesta, hyvään ja normaaliin nuoruuteen liitetyt piirteet ja epänormaalien ilmiöiden määrittely ovat aikaan ja paikkaan sidottuja kulttuurisidonnaisia käytäntöjä. Nuoruus voidaan nähdä myös valtiollisena investointina tulevaisuuteen (vrt. mm. varhainen puuttuminen säästöjä tuovana investointina). On pidetty tärkeänä puuttua yhä varhaisemmin, jotta ongelmilta voitaisiin välttyä myöhemmin elämässä. (Harrikari 31-34).

Toisaalta lapsia ja nuoria koskevan julkisen keskustelun tunnesävy on todettu muuttuneen aiempaa vihaisemmaksi sekä asenteet heitä kohtaan rankaisua ja kontrollin tehostamista kannattaviksi. Vaikka nykynuorilla on enemmän mahdollisuuksia kuin ennen ja he ovat terveempiä kuin koskaan aikaisemmin, he ovat myös entistä alttiimpia erilaisille riskeille. Riskinä nuoria koskevassa julkisessa keskustelussa pidetään mm. yksinhuoltajaperheessä elämistä, perheen matalaa tulotasoa, vanhempien työttömyyttä, kodittomuutta, heikkoa vanhemmuutta, vanhempien vähäistä koulutusta, äidin synnytyksen jälkeistä masennusta, matalaa syntymäpainoa, nuoren päihteidenkäyttöä, yksilöllisiä piirteitä kuten älykkyystasoa ja yhteisöllisiä tekijöitä kuten epäedullista naapurustoa. Julkisen huolen lisääntyminen on kansainvälinen ilmiö. (Emt. 54).

Kuinka nuorten riskeillä merkitseminen vaikuttaa heidän asemaansa yhteiskunnassa? Kuinka saadaan aikaan arvostavaa ja rakentavaa puhetta nuorista?

LÄHTEET

Dunderfelt, Tony. Ilon psykologia. Ps-kustannus 2008.

Harrikari, Timo. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura. Helsinki 2008.

Hohenthal-Antin. Muistot näkyviksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Ps-kustannus 2012.

Malinen, Tapio. Luova tila. Ratkaisukeskeisestä ja narratiivisesta työtavasta. Lyhytterapiainstituutti 2008.